

ljico: „Kralj in možaka poštenjaka“ (Kralj v deveti deželi — blagi in hudi dan — možaka Abd-ul-Alah t. j. Bogoslužič pa Ajin t. j. Studenčič, naposled zvan Abd-ul-melek t. j. Kraljev hlapec), ki se ponatisnjena nahaja v Janežičevem Cvetniku I, str. 162 — 166; III, str. 153 — 157. — Drugi spis njegov v nevezani besedi je: „Pobratimstvo“, kateremu se glasi vvod:

„Med slavijanskimi narodi, posebno ilirskimi, je še veliko šeg in navad, ki so se ohranile iz prestarih ajdovskih časov. Kerščanska duhovščina jih je vendar pustila med ljudstvom in jih še nekako posvetila; menda za to, ker so bile v národnem značaju in njegovem bitji tako vraščene, da jim ni bilo moč do korenin. — Med te običaje štejemo pobratimstvo, kakor je na Černigori, v Bosni in po Serbii v navadi. Dva, ali tudi po trije mladenči storijo skrivno zavezo, ki je nerazločivna za vse žive dni, tako, da drug drugega zapustiti ne smé, naj se jim zgodi, kar rado. Pobratimi se zovejo. Ko je zaveza storjena, gredó pred svojega mašnika in mu povedó svoj sklep. Obredno oblečen jih sprejme pred oltarjem. Opomni jih težkih dolžnost, ki jih imajo pobratimi med sabo: da si imajo namreč biti drug drugemu prijazni in zvesti; v vsaki nevarščini na pošteni pomoči, in da v sili morajo tudi kri in življenje dati za pobratime; nasproti pa, da naj se za vse pregrešstva med seboj oostro sami kaznujejo. Na to sprejme duhovnik njih obljube, in jim narekuje prisego, ktero novi pobratimi za njim izgovarjajo. Ko je to storjeno, prinese cerkovni služabnik kupo dobrega vina, in slednji pobratim si rani desno roko do nekoliko kapljic kervi, ki jo stoči v vino in popijejo ga v poterditev svoje zaveze. S tem je pobratimstvo sklenjeno in uterjeno. Mašnik jih še blagoslovi po šegi svoje cerkve ter jih spusti spred sebe. Od te dóbe ni nobeden več sam svoj, temuč vsi so eno telo, ena duša.

Take zveze so med ljudstvom zeló čislane in spoštovane in le malokdaj je slišati, da bi kak pobratim, svoji prisegi nezvest, se izneveril svojim pobratimom. Ako se kaj takega zgodi, dopade nezvestega strašna kazen in sicer od pobratima tega ali unega. — Izgled tega bodi prigodba, ki se je zgodila leta 1838 blizo Srebernika v Bosni. Povém jo, kakor sem jo slišal iz ust nekega Bošnjaka v Karlovcu“. (Glej Novic. 1856 št. 69. 70.)

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

13.

Imel sem že priložnost opisati različne ljudi: zaljubljene in humanitarne, sentimentalne in neusmiljene, ponižne in ponosne, sramožljive

in nesramne. Naj pregovorim še kaj o starih devicah. Kako pridejo te v pedagogične pogovore? — vprašaš. Le poterpi, kmalu boš slišal, kakov vpliv imajo te stare device na odgojo.

Vedi, da ima človeška duša mnogo zmožnosti: da ona izpoznava, čuti in hoče. Odgoja ima ravno namen pospeševati in dopolnjevati te zmožnosti. Odgoja ima podati otroku razne znanosti, ona ima poblažiti njegovo serce, ter je podučiti, kaj naj hoče in kaj noče. Hoteti ima le to, kar je dobro, in da doseže to, se mora truditi, mora delati. Ozka in ternjeva je pot, ki pelje k dobremu. Ali stanovitven mora biti človek, ne sme opešati. In da ne opeša na poti k dobremu, da ne zabrede od prave poti, v tem ga imajo podpirati stariši, odgojitelji in učitelji. In kedar nima več teh, kaj potem? Oj, potem je pa dolžnost vsacega človeka ga voditi na tej poti, mu braniti, da se ne oddalji od nje, ter mu spet pomagati, da pride na njo.

„Kaj poreko ljudje?“ — Ali nisi slišal, dragi bralec vzdihniti tako marsikoga, ki je bil ravno pripravljen, da zavozi od prave poti. „Kaj porekó ljudje, če zavozim?“ Človek, kako slab si! Ljudi se bojiš, ljudi, ki so ravno tako slabotne stvarice, kakor ti. Zakaj ne rečeš, kaj poreče Bog? Kaj ne, zato ne, ker ti Bog ne da zmiraj tako živo občutiti, kako slaba kreatura si, kot ljudje. On je usmiljen, zato se ga ne bojiš. Sram te bodi!

Česa se bojiš od ljudi? Njihovih hudobnih jezikov, kaj ne? Njihovih metelj se bojiš, s katerimi tako radi pometajo pred ptujimi pragi? Njihovih oči se bojiš, ki vidijo vsako tersko v očesu svojega bližnjega, kaj ne? Le boj se jih: ne bo ti škodovalo. — Zdaj je čas, da se malo seznaniva z njimi. Tem hudobnim jezičnikom in jezičnicam; tem pometalcem in pometalkam se pravi v navadnim življenji: opravljivci in opravljivke. Kdo opravlja? Tisti, ki ima čas za to. Kdo najrajše opravlja? Ženske, ker imajo največ časa za to. Ktere ženske najrajše opravljajo? Stare device, ker te imajo med ženskimi največ časa za to.

Mislimo si stare, zarjevele devičice zbrane pri kofetu, onemu sladkemu nektarju vesoljnega ženstva. Kofè jim razgreje dušo, odpre sercé, namaže in okrepcá jezičke, in ti začnó migati in opletati po ustih, da je veselje in — groza. Ti jezički pometó, — kakor sem že dejal — ves prah, vso nesnago pred vrati družih ljudi, ti jezički prekritikujejo vsako tersko, naj si bo še tako majhena, v očeh družih. A če pogledamo na zadnje, koliko so pomedli, koliko tersk so izderli i. t. d., vidimo, da so napravili le še več nesnage, in da so naredili iz vsake terske debelo bruno. Stara device, klepetulja in opravljivka so trije pojmi, ki so vedno združeni na eni in isti osebi. V malih mestih, po terjih in vaséh so jako mogočne, — celo vsegavedne. Njihovim očém ne odide noben dogodek, vsako novost vedó one najprej, ktero potem razpravljajo pri kofetu,

ter raznašajo po celem kraju. One so tako rekóč živi časniki v krajih, kjer ni tiskanih. Posebno ostre so z dekleti, ktere so zapeljali „hudobni“ moški. Pač zato, ker se ni ponižal noben mož, da bi ktero izmed njih zapeljal kedaj v kako skušnjava. Gorjé celo dekletom, ki se možel Vsaka mora najprej skozi jezike teh starih devic, vsak jezik verže kaj na njo, in če je tudi le majhen, čisto majhen pljunek, nič ne dé. Mora ž njim pred oltar, in ubogi mož jo dobi vso popljuvano. Naj bo. Neki pisatelj se je izrazil rekóč, da ljudje o človeku le trikrat govore: pri rojstvu, kedar se ženi in kedar umerje. Pri rojstvu mu poje vse slavo, po smerti bilje in pri ženitvi mu pojo povabljeni slavo, stare device pa bilje. —

To so gerde opravljivke, te stare device. Vendar so koristne, one so v manjših krajih moralična policija. Ker njihovim očem težko kaj odide, in to kar izvedó, takoj obesijo na veliki zvon, se boji vsakdo učiniti kaj tacega, kar ni za javnost. Tako one odvernejo marsiktero prešestovanje, iz strahu pred njihovimi hudobnimi jeziki se ne dadé tako lahko zapeljati dekleta „hudobnim“ moškim, a tudi moški niso tako prederzni, kajti hudobni jeziki teh starih devic bi jim znali škodovati marsikje. Tako so stare device, ktere imenuje hudobni svet le opravljivke, klepetulje i. t. d. važen faktor v javni odgoji. Njihovi špičasti jezički namestujejo leskov les pri odraslih. In verjemite mi, od kar se ne rabi več tako pogosto šiba v odgoji, imajo one mnogo več klepetati, kakor nekđaj. Oj, svet je vedno „hudobniši“. — —

Prav modro je vravnano na zemlji. Kdor se že Boga ne boji, ima vsaj nekoliko strahú pred starimi devicami, — oziroma pred njihovimi jezički. Kaj pravim „jezički“? Ali imajo stare device jezičke? Ne, to so že jeziki, dolgi jeziki, večkrat tako dolgi, da se ne dadó več izmeriti. — Ali kot moralična policija imajo vendar stare device mnogo pomena. V mestu Monakovem na Bavarskem polože pred vrata neoženjenih in neomoženih merličev snop slame, zato ker niso dali v življenji zerna od sebe. Ali klasično je menenje raznih narodov, kam pridejo stare device po smerti. Nemško ljudstvo jih obsodi naravnost v pekel, kjer morajo prodajati žveplenke in cunder; na Dunaji morajo čediti Štefanov zvonik, in v Nürnbergu pometajo z bradami starih samcev tako imenovani beli zvonik i. t. d. Pri Serbih preganjajo neveste, ki so umerle pred poroko, kot Vile mladeuče, in kogar vlove po noči, ta mora ž njimi plesati tako dolgo, dokler ne pogine. V deželi Siamski plešejo v mraku umerle device in umore vsacega, kdor jih zasači pri teh plesih. Pri Gerkih moré otroke, pri Malajih stojé kipom enake po gozdih, ter vabijo može k sebi, i. t. d.

Ločiti se moram sedaj od vas, stare device. Bodite srečne ves čas svojega življenja, le mažite si svoj jeziček s kofetom, le opletajte ž

njim, in le vestno zastopajte moralično policijo. In če vas tudi celó po smerti ne pričakuje nič dobrega, ne obupajte. Tolažite se, da ste vendar za nekaj, bodite ponosne, da se vaših jezikov dostikrat bolj bojé ljudje, kot roke božje. Veste, človek potrebuje strahú, in vé ste najhujše strašilo vsem razuzdancem. Le nič se ne bojte!

Ženske, kakor veste, rade mnogo govoré. Njim je tudi govorjenje potreba. V tem se ravno ločijo od moških. Mož lahko pové z malo besedami veliko, ženska pa z mnogo besedami malo. Če hoče tedaj ona povedati veliko, mora govoriti mnogo, mnogo, mnogo. Še drug razloček je med tema spoloma. Ženske se preradé vtopé v malenkosti, med tem ko se mož briga rad za celoto. V tem obziru so podobne ženske otrokom. Tu imam tudi priložnost opozoriti na neko napako pri ženskem poduku. V ženskih pripravnicah se navadno podučuj-o ženske raznih predmetov po ravno tistih knjigah, kot pripravniki. Koliko pregreha zoper žensko naravo! Ženska se rada vtopi v malenkosti, in mi jo mučimo s splošnostjo. Vzemimo v pretres n. pr. naravoslovje. Knjige, ki obravnavajo ta predmet, so sestavljene ali po analitični, ali po sintetični metodi. Daljnega razlaganja teh dveh metod lahko opustim. Po kateri teh dveh metod hočemo podučevati ženske? Po tisti, po kateri podučujemo otroke. V naravoslovji podučujemo otroke tako, da jim popisujemo razne živali n. pr. konja, kravo, ovco i. t. d. vsako za se, in še le pozneje zvežemo enake živali v eno celoto. To je tako imenovana sintetična metoda. In po tej in po nobeni drugi metodi naj bi se predavali ženskam vsi predmetje. Ženske so že take, in te lastnosti jim ne bode iztepel nikdo, da se le rade pečajo s posameznostimi in malenkostimi. Kdor jih uči po analitični metodi, ta mlati prazno slamo, ali meče bob v steno. Pač nespameten bi bil oni, ki bi tirjal od psa, da bi mijavkal in od mačke, da bi lajala. To ne gre, in pri ženski tudi ne gre, da bi se učila predmetov tako, kakor moški.

Še enkrat ponavljam, da se ženske najraje pečajo z posameznostimi in malenkostimi. Že sem navedel prej neki izgled: stare device pri kofetu. Naj navedem še par izgledov. Kdo še ni bral pisem, ktere so pisale ženske roke! Kaj je bral v njih? Večidel stvari, malenkostne stvari, ki so se dogodile v tem in tem kraju, v tej ali tej družini i. t. d. In vsi ti dogodki so bili opisani z nekako preobširno obširnostjo, z nekako prenatanko natančnostjo in marljivostjo, kakor če bi bili to dogodki, ki preté celemu svetu pogin. In h koncu pride tako imenovani „postscriptum“. Ta je v časi še daljši, nego celo pismo. Jaz sam sem dobil nekdanj pismo od nekove ženske štiri strani dolgo. Pismo je obsegalo prav za prav le eno in pol strani, ali zdaj je prišel „postscriptum“. Oj, ta je bil pa dve in pol strani dolg, tedaj vsega skupaj štiri strani. Iz

pisem najlože študiraš ženske lastnosti, in te so navadno: raztresenost, pozabljivost, žlobudravost, nepremiselnost i. t. d. Take so vse sploh. — One so v stani premišljati po cel dan, iz kake snovi je trak, ki ga nosi ta ali ta na klobuku; one se zanimajo bolj za niti, s katerimi je sešita ta ali ona obleka, kakor za vojskovodjo, ki je zmagal v desetih vojskah sovražnika; one se lahko pogovarjajo spet cele ure o leči, o fižolu, kako se ima zbirati in lušiti, i. t. d. Nikdar ne bom pozabil nekega dogodka pod Tivoli v Ljubljani. Bil sem še dijak in šel sem študirat tje. Vsedem se na neko klop, ter se vtopim v knjigo. Nisem bil dolgo sam, kar pridete dve gospi, se vsedete zraven mene na klop, ter začnete ne brigajoč se za me se pogovarjati. In o čem? — Pretresovale ste vprašanje, v kateri ljubljanski gostilnici je najboljša postrežba. Mojega študiranja je bilo seveda konec, zrl sem kar tako v knjigo, ter poslušal njune pogovore. Sedel sem čez eno uro in ves čas ste obravnavale predmet o postrežbi. To mi je bilo vendar že preveč. Pobegnil sem na drugo klop, ter študiral tam dobri dve uri. In ko se podam potem domov, ter šel mimo omenjenih dveh gospá, sem slišal ravno, ko je dejala ena: „Veš kaj, pri Kozlarji pa ni nič dobra postrežba“. — Tedaj še niste končali tega malenkostnega predmeta. —

Da mi ne bo nikdo oporekal, da vedno le obiram ženske, hočem spet o moških povedati kaj gerdega. V razpravljani malenkosti je sedanjí moški spol čisto enak ženskemu. Pravo babje moštvo je sedaj na zemlji. Če vidiš sedaj dva študenta skupaj, kaj meniš, o čem se pogovarjata? Morda o Ksenofontu ali Cezarji? morda pretresujeta, kako bi se dala izpeljati ta ali ona matematična ali geometriška naloga? ali morda premišljata lomljenje solnčnih žarkov? — Oj ne, le tega ne. Pogovarjata se le o profesorjih, kakovo sukno ima ta ali oni, kako ga dražijo učenci v šoli, kako je hud, koliko cvajarjev in drajarjev je že dal, i. t. d. — Pač babja mladina je to. — In oficirji? O čem se pač ti pogovarjajo? — Ali o slavnih zmagah na bojnem polji? ali morda pretresujejo najnovejšo taktiko? Oj ne, le tega ne. Pogovarjajo se o zmagah po salonih, pogovarjajo se o nekervavih bojih, ktere so bili zoper ono terdnjavico na levi strani ženskih pers, in o enacem. — Babji oficirji so to. In politikarji? Ali pretresujejo ti morda vprašanje, kako bi se znižali davki? ali kako bi se odvernila ta ali ona vojska? ali s katero državo naj bi se zvezalo to ali ono kraljestvo v prihodnjih vojskah? Oj ne, vsega tega ne. Pogovarjajo se o imenitnih igralkah v gledališčih, o tem in onem plesu in koncertu. — Pač babji politikarji. In tako naprej. Vse slabotno, vse babje. Ni ga več onega duha v ljudeh, ki bi jih zamogel dvigniti nad malenkosti vsakdanjega življenja, le vedno se plazi človeštvo po blatu vsakdanjosti, in ni čuda, da je tako slabotno, tako umazano, tako zanemarjeno. Le tako naprej, in izmerli bodo tudi

s časom še oni, ki se trudijo še nekoliko vzdržati nad tlom človeštvo, in potem se bomo pogreznili pač vsi v nesnago.

Le malenkosti se pretresajo, in le na malenkosti se gleda. Obleka dela dan danes človeka. Ali meniš, dragi bralec, da bodo ljudje dan danes gledali kaj na tvoj razum, tvojo pamet, tvojo bistrournost? Motiš se. Pač bodo pa opazovali tvoj ovratnik, tvojo suktnjo, tvoj klobuk in tvoje škornje. Babje človeštvo to. Gledali bodo le na tvoje poklone, tvoje elegantno vedenje in gibanje. Radi ti bodo odpustili tvojo nevednost, ako si jim le všeč v obnašanji. Rekli bodo k večemu: „Malo neveden je ta človek, ali sicer je prav ljubeznjiv“. — Zato je pa tudi toliko praznoglavcev v visocih službah, kajti podvergli so se tem sedanjim šegam, a nasproti jih je mnogo, premnogo bistrournih, ki so ostali za praznoglavci iz nasprotnega vzroka. In lorbarji zelené zdaj samo za praznoglavce in za venčanje prešičjih rilcev.

Pojdite rakom žvižgat, vi malenkostni možje! Spokorite se, ter odverzite to neumno in nepristojno žensko lastnost. In ker vi v družih stvareh presegate ženski spol, varujte se, da ga tudi kmalu v tem ne bodete. Ne pobabite se čisto! Vedite: kar je za ženske, ni za vas. Ženske lastnosti se vam podajó ravno tako slabo, kakor bi se psu mi-javkanje. — Tedaj dovolj o tem. — (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— Iz seje c. kr. dež. šl. sveta dné 13. junija 1879. Pozdravili so vstopivšega uda g. Mahra in perovodja je prebral razrešene vloge. Na versto je prišlo:

Določen je bil red in sklenjena je bila inštrukcija, ki se ima upeljati za opravišstvo in uradovanje krajnih šolskih svetov.

Stalno sta bila umeščena dva pomožna učitelja (Anton Pavčič v Šent-Janžu in Jož. Klopčič v Jesenicah).

Na odfarni šoli se je določila voznina za poučevanje v verozakonu, in c. k. okrajnemu šl. svétu, ki je prašal, niso li dotične občine tega dajanja oproščene, in povernilo ima dati za to, kak drug zavod po razsodbi c. k. opravišnega sveta dné 29. novembra 1878, odgovorilo se je, da ta razsodba se ne more raztezati na kako stvar, ki zadeva perve pogoje k poučevanju v kerščanskem nauku na odfarni šoli; za voznino imajo vsled §. 55. polit. šl. postave skerbeti zadevne občine.

Po poročilu ravnateljstva na c. k. višji realki priznala se je profesorjevi vdovi postavna penzija a 4 otrokom odgojnina. —

Nadučiteljeva vdova je umerla, pokojnina se je ustavila, a hčeri ranjke se je priznala konkretalna (občna) penzija.

Dopolnjen obravnaven akt zastran zidanja šole, se je napolil deželnemu odboru, da dovoli ali preskerbi pripomoč.

Razrešene so bile tudi pritožbe o šolskih zamudah.

Učitelj se ima po izveršeni disciplinarni prikazni premestiti na drugo šolo.